

Andrzej F. Dziuba

"Opcja preferencyjna na rzecz ubogich wyrazem miłości społecznej. Studium teologicznomoralne w świetle nauczania Jana Pawła II",
Wojciech Surmiak, Katowice 2009 :
[recenzja]

Studia Salvatoriana Polonica 5, 172-175

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Wojciech Surmiak, *Opcja preferencyjna na rzecz ubogich wyrazem miłości społecznej. Studium teologicznomoralne w świetle nauczania Jana Pawła II*, Katowice 2009, ss. 314.

Problematyka teologii moralnej obejmuje swym zakresem badawczym niezwykle szerokie obszary życia i działalności człowieka, tak w jego wyrazie indywidualnym, jak i społecznym czy wspólnotowym. To sfera szerokiej ludzkiej manifestacji zewnętrznej, a dochodzi do tego zazwyczaj także sfera wewnętrzna, taka jest bowiem natura etyczno-moralna osoby ludzkiej. Zawsze bowiem chodzi o całego i pełnego człowieka.

To wielopłaszczyznowe ludzkie bogactwo odzwierciedla się w osobowej dynamice, która niesie w sobie wiele relacyjnych znamion oraz odniesień. Wśród nich na czoło wysuwa się miłość, niestety jakże różnie rozumiana i praktykowana w życiu. Jednak, co wydaje się oczywiste, w znacznym stopniu jest to cnota społeczna. Wśród szczegółowych przejawów takiego rozumienia miłości pojawiła się od pewnego czasu opcja preferencyjna na rzecz ubogich.

Temu zagadnieniu poświęcił szczegółowe studium ks. dr Wojciech Surmiak z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego. Ukazało się ono jako nr 46 serii wydawniczej „Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” wydawanej pod redakcją ks. Artura Maliny.

Książkę otwiera schematyczny spis treści w języku polskim (s. 5-6), angielskim (s. 7-8) i włoskim (s. 9-10) oraz wykaz skrótów (s. 11-14). Autorem wprowadzenia jest o. prof. dr hab. Andrzej Derdziuk, kierownik katedry Historii Teologii Moralnej KUL (s. 15-16). Po obszernym, akademickim wstępie (s. 17-26) całość rozprawy podzielona została na trzy rozdziały, a te z kolei na wielostopniowe, bardziej szczegółowe paragrafy.

Wezwanie do preferencyjnej opcji na rzecz ubogich w kontekście współczesnego fenomenu ubóstwa to tytuł pierwszego rozdziału (s. 27-89). Wskazano w nim najpierw na zjawisko ubóstwa we współczesnym świecie, akcentując wielość pojęć: materialno-ekonomiczne, kulturowe, społeczno-polityczne i moralne. Prezentując istotę opcji preferencyjnej na rzecz ubogich, usystematyzowano genezę oraz ewolucję tego pojęcia.

Drugi rozdział opatrzone tytułem: *Teologiczny i etyczny fundament miłości społecznej* (s. 91-175). W pierwszych przesłankach zaprezentowano biblijno-eklezyjalne podstawy troski o ubogich w duchu miłości. Już Stary Testament wskazywał na troskę o ubogich, a jeszcze dobitniej podkreślał ten rodzaj miłości sam Jezus Chrystus. Temu zobowiązaniu był wierny pierwotny Kościół. Dalszym elementem jest miłość społeczna w służbie godności osoby i sprawiedliwości. Miłość posiada także wymiar miłości miłosiernej.

Urzeczywistnienie opcji na rzecz ubogich w świecie współczesnym i w życiu Kościoła to problematyka ostatniego rozdziału (s. 177-260). Zgodnie z tym wskazaniem przybliżono najpierw kwestię: opcja na rzecz ubogich na płaszczyźnie ogólnospołecznej. Wyróżniono tutaj cztery przesłanki: dobro wspólne, zasadę pomocniczości, zasadę powszechnego przeznaczenia dóbr i globalizację solidarności. Z kolei w części poświęconej opcji na rzecz ubogich w misji Kościoła zaprezentowano zadania duchownych, osób konsekrowanych oraz świeckich.

Treściowo studium zamyka zakończenie (s. 261-272). Dodano obszerną bibliografię, która została podzielona na: źródła, literatura przedmiotu i literaturę pomocniczą (s. 273-312). Książkę zamykają streszczenia w języku angielskim (s. 313) i włoskim (s. 314). Spis treści oraz streszczenia w językach obcych są ważnym i dobrym zabiegiem, który pozwala na wstępne zapoznanie się ze studium.

Książka podejmuje interesującą problematykę, która w swych analizach teoretycznych, a niekiedy i praktyce budziła w niedalekiej przeszłości dość liczne pytania czy wątpliwości. Z przeprowadzonych analiz wynika jednak, że „ks. Wojciech Surmiak, podejmując zagadnienie opcji preferencyjnej, przyjął na siebie nie tylko zadanie jej opisanie, ale postawił też tezę, w jaki sposób opcja preferencyjna realizuje przykazanie miłości, szczególnie miłości społecznej” – stwierdza autor wprowadzenia (s. 15).

Wskazanie na ten wątek, co zresztą wybrzmiewa już w samym tytule rozprawy, czyni z zagadnienia opcji na rzecz ubogich zwyczajny wyraz posługi międzyludzkiej. W tym kontekście, zaznacza o. prof. A. Derdziuk, „do istotnych osiągnięć rozprawy należy przebadanie historycznego rozwoju zagadnienia opcji preferencyjnej i ukazanie pozytywnych aspektów tego terminu” (s. 16).

Z perspektywy czasu omawiana problematyka jawi się mniej niebezpiecznie. Oczywiście wynika to także ze współczesnego kontekstu światowego, a zwłaszcza załamania się generalnej wizji systemu marksistowskiego w politycznym wydaniu komunistycznym. Wydaje się, że ten wątek wybrzmiał zbyt

marginalnie, co powoduje, iż w niewielkim stopniu widać szerszy pozytywny kontekst miłości społecznej. Pewnym usprawiedliwieniem może być tutaj podtytuł rozprawy.

Odniesienie problematyki opcji preferencyjnej na rzecz ubogich w znacznym stopniu do Ameryki Łacińskiej jest pewnym zawężeniem, które nie oddaje dynamiki uniwersalnego przesłania. Są to przecież zagadnienia istotne również dla Europy czy Stanów Zjednoczonych Ameryki, a szerzej krajów wysokorozwiniętych. O miłość społeczną także tutaj należy wyraźnie pytać, gdyż są to niezwykle realne problemy.

Autor postawił sobie „zadanie ukazania centralnego charakteru miłości w kształtowaniu życia społecznego, gdy wezwanie do realizacji preferencyjnej opcji na rzecz ubogich czy też miłości preferencyjnej na rzecz ubogich, jawi się ostatecznie jako wezwanie do realizacji przykazania miłości” (s. 21). Wydaje się, iż wywiązał się z niego zadowolająco. Dał w miarę szeroki przegląd tej problematyki, oczywiście w świetle nauczania Jana Pawła II.

Stosunkowo obszerna bibliografia jest zestawieniem prac w języku polskim. Stanowi ona dobre ukazanie dość szerokich zainteresowań tą problematyką w polskich środowiskach. Jak zawsze będzie to jednak subiektywny zbiór. Brak np. H. Camara, *Godzina Trzeciego Świata* (Warszawa 1973).

W opisach – tak w bibliografii, jak i w przypisach – występują błędy w terminach łacińskich oraz obcojęzycznych (s. 282, 296, 304). Także brak konsekwencji w przywoływaniu tłumaczy w książkach czy artykułach obcojęzycznych. Zbędne jest wskazywanie w bibliografii stron w działach zwartych (s. 302). Pytania budzą niekonsekwencje w stosowaniu skrótów oraz brak niektórych w ich wykazie (s. 304, 312). Braki te w znacznym stopniu wynikają zapewne z mało starannej korekty edytorskiej.

Redaktorem opracowania *Jan Paweł II. Dives in misericordia. Tekst i komentarz*, Lublin 1983 nie jest s. prof. J. Z. Zdybicka, lecz kard. S. Nagy (s. 303, 304). Wydaje się, że *Didache – Nauka Dwunastu Apostołów* winna być umieszczona w innym dziale bibliografii, mając m.in. na względzie zwłaszcza charakter teologicznomoralny całego studium (s. 310).

Prezentowane opracowanie jest ważnym, na gruncie polskim, całościowym ukazaniem opcji preferencyjnej na rzecz ubogich. Dziś co prawda już kwestia ta nie jest tak newralgiczna, ale jednak godna przypomnienia nie tylko z perspektywy historycznej. Problematyka ta jest aktualna, jeśli spojrzeć na nią jako na wyraz miłości społecznej. To zaś pozostaje żywym wyzwaniem adresowanym do każdego człowieka.

Dobrze się stało, że w całości wyraźnie wybrzmiewa przesłanie ewangelizacyjne Jana Pawła II, wielkiego papieża społecznika, który podkreślał, że człowiek jest drogą Kościoła. W tym przypadku problematyka ta została zawężona jeszcze bardziej do studium o charakterze teologicznomoralnym, choć sięga ona jednak chętnie i do innych aspektów. Wydaje się bowiem, że właśnie w tej płaszczyźnie jawi się ona szczególnie ostro i praktycznie, wskazując bezpośrednio na realia współczesnego życia.

Bp Andrzej F. Dziuba